

виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади : Постанова Кабінету міністрів України від 28 вересня 2011 р. № 1001 : за станом на 15 листопада 2013 р. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 75. – С. 2799.

8. Кодекс етики працівників підрозділу внутрішнього аудиту, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 29 вересня 2011 р. : за станом на 15 листопада 2013 р. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 83. – С. 3037.

9. Стандарти внутрішнього аудиту, затверджені Наказом Міністерства фінансів України від 04.10.2011 № 1247 : за станом на 15 листопада 2013 р. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 85. – С. 3131.

Михальчишина Лариса

к.е.н., доцент

Рішан Тетяна

студентка

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

МЕТОДИКА СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ: ПІДХОДИ ДО ПОНЯТТЯ

Судово-бухгалтерська експертиза встановлює фактичні обставини конкретної справи, тобто спрямована на встановлення або спростування наявності порушення. Відповідно до Закону України «Про судову експертизу» від 25.02.94 р. № 4038-ХІІ, судова експертиза – це дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів дізнання, досудового та судового слідства [1].

Судово-бухгалтерська експертиза у сучасній експертології відноситься до класу судової документалістики і ґрунтується на дослідженні слідів відображення і закономірності утворення в документах інформації щодо господарської та фінансово-економічної діяльності підприємств і організацій.

Дослідженню методичних проблем судово-бухгалтерської експертизи приділяється велика увага з боку вчених економічного та юридичного профілю. Серед них можна назвати: М. Ласкіна, С.П. Фортинського, А.М. Ромашова, П.Я. Грешнікова, Г.А. Атанесяна, С.С. Остроумова, В.Г. Танасевича, в останні роки активно займаються вищевказаними проблемами: М.Ф. Базась, М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, Т.М. Дмитрієнко, С.Г. Чаадаєв, М.І. Камлик, В.М. Шарманська та ін. Однак слід відмітити, що у науковців та практиків існують різні підходи щодо сутності поняття методики судово-бухгалтерської експертизи.

Узагальнивши підходи до цього поняття можна зазначити, що методика судово-бухгалтерської експертизи – це сукупність методів, прийомів та способів, які застосовуються експертом-бухгалтером з метою дослідження об’єкту експертизи. Аналізуючи наукову та навчально-методичну літературу, можна виділити значну кількість підходів науковців щодо класифікації та переліку методів, які застосовуються в судово-бухгалтерській експертизі [2, 3, 4, 5, 6, 7]. Результати дослідження представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Підходи до визначення складових методики судово-бухгалтерської експертизи

Автор, рік	Загальнонаукові методи	Власні методи
М.Ф. Базась, 2007	Аналіз і синтез, індукція і дедукція, абстрагування і конкретизація, системний і функціонально-вартісний аналізи	I. Розрахунково-аналітичні (аналізи економічний, оперативно-економічний, економіко-правовий, статистичні розрахунки, економіко-математичні методи); II. Документальні (арифметична, за формою, нормативно-правова, зустрічна); III. Органо-лептичні методичні прийоми (використання експертами результатів проведених робіт); IV. Методичні прийоми узагальнення, оцінювання і реалізації результатів експертного дослідження
М.Т. Білуха, 2004	Аналіз і синтез, індукція і дедукція, аналогія і моделювання, абстрагування і конкретизація, системний і функціонально-вартісний аналіз	I. Документалістика (документування господарських операцій, дослідження документальних процесів, контроль первинних документів); II. Двоїсті методичні прийоми (двоїстість відображення господарських операцій, система рахунків бухгалтерського обліку, синтетичне і аналітичне відображення господарських операцій в обліку); III. Органолептичні; IV. Калькулювання собівартості продукції та балансове узагальнення даних обліку; V. Дослідно-експертні методичні прийоми (інформаційне моделювання, нормативно-правове регулювання, дослідження облікових документів); VI. Розрахунково-аналітичні методичні прийоми (економічний аналіз, статистичні розрахунки, економіко-математичні методи); VII. Експертне обґрунтування і реалізація висновків (групування недоліків за періодами виникнення, аналітичне групування недоліків за місцями відповідальності, схематизований виклад результатів, реалізація результатів експертизи)

**Контроль як функція менеджменту організацій та інститут аудиту в Україні:
сучасний стан та перспективи розвитку**

Ф.Ф. Бутинець, 2004	Аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія, моделювання, абстрагування, конкретизація, формалізація, опис, порівняння, узагальнення, гіпотеза	I. Розрахунково-аналітичні методи (економічний аналіз, економіко-математичні методи); II. Способи документального контролю (нормативно-правова перевірка, формальна, арифметична, хронологічна, зустрічна, взаємна, аналітична і логічна перевірка звітності, відновлення кількісно-сумового обліку, контрольне порівняння залишків)
Л.П. Климович, 2000	Метод дослідження від загального до часткового; аналіз і синтез; індукція та дедукція; аналогія та моделювання; абстрагування та конкретизація; факторний та системний аналізи	I. Метод бухгалтерського обліку, який базується на використанні контрольної функції бухгалтерського обліку, що реалізується за допомогою елементів методу бухгалтерського обліку. II. Метод економіко-криміналістичного аналізу, який полягає у використанні прийомів і методів економічного аналізу. III. Метод експертно-ревізійного аналізу, що базується на комплексному використанні прийомів документальної та фактичної перевірки для виявлення і дослідження фактів протиправної діяльності
О.Р. Росинська, М.Д. Эриашвілі і ін., 2007	Аналіз і синтез, індукція і дедукція, аналогія і моделювання, абстрагування і конкретизація, системний і функціонально-вартісний аналізи	I. Розрахунково-аналітичні методи (економічний аналіз, статистичні розрахунки, економіко-математичні методи); II. Документальні (перевірка арифметичних розрахунків).
В.М. Шарманська, С.О. Шарманська, І.В. Головка, 2008	Аналіз і синтез, індукція і дедукція, абстрагування і конкретизація, системний і функціонально-вартісний аналіз	I. Розрахунково-аналітичні методи (економічний аналіз, статистичні розрахунки і економіко-математичні методи); II. Документальні; III. Органолептичні прийоми; IV. Прийоми узагальнення і реалізації результатів експертиз

Отже, всі автори в проаналізованих літературних джерелах методи судово-бухгалтерської експертизи поділяють на дві групи: загальнонаукові і власні (специфічні, спеціальні). Разом з тим, якщо загальнонаукові методи переважно співпадають, у складі власних методичних прийомів, що виділяються окремими авторами, існують певні відмінності. Лише деякі автори виділяють серед них органолептичні прийоми. Ми погоджуємось із думкою М.Ф. Базася [2], що експерт використовує органолептичні методи лише в частині результатів робіт, що виконані на стадії попереднього контролю (інвентаризації, контрольного заміру тощо), а тому цілком логічно не виділяти їх у складі власних методичних

приймів судово-бухгалтерської експертизи, як це робить Ф.Ф. Бутинець [4].

На нашу думку, основними методичними прийомами проведення експертизи є документальні та розрахунково-аналітичні, адже сутність судово-бухгалтерської експертизи полягає у підтвердженні, або спростуванні наявності факту порушення.

Список використаних джерел

1. Про судову експертизу [Закон України від 25.02.94 р. № 4038-XII] : за станом на 17.11.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення 17.11. 2013 р.).
2. Базась М.Ф. Теоретико-методологічні засади судово-бухгалтерської експертизи: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: МАУП, 2007. – 488 с.
3. Білуха М. Т. Судово-бухгалтерська експертиза : Підручник для студентів вузів [Текст] / Ред. Т.В. Микитенко. -К.: Воля, 2004. – 653 с.
4. Бутинець Ф.Ф. Судово-бухгалтерська експертиза : навчальний посібник для студентів спец. 7.050106 «Облік і аудит» [Текст] / За ред. д.е.н., проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП «Рута», 2004. – 460 с.
5. Климович Л.П. Судебная бухгалтерия (общая часть): Учебное пособие [Текст] / Л.П.Климович. – Красноярск: Сибирский юридический институт МВД России, 2000. – 219 с.
6. Россинская Е.Р., Эриашвили Н.Д., Парушина Н.В., Бородин В.А., Бобошко В.И., Кузякин Ю.П. Судебно-бухгалтерская экспертиза : учеб. пособие для студ. вузов, обучающихся по спец. (021100) «Юриспруденция», (060500) «Бухгалтерский учет, анализ и аудит» [Текст] / Е.Р.Россинская, Н.Д.Эриашвили и др. — М.: Юнити-Дана, 2007. – 351с.
7. Шарманська В.М., Шарманська С.О., Головка І.В. Судова бухгалтерія: навч. посібник [Текст] / М-во освіти і науки України, Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 454 с.

